

Ефективність, продуктивність і прибуток освітнього процесу

Питання оцінювання належить традиційно до економічному реєстру, але це не означає, що освіта ототожнюється з товаром, а її вартість та цінність визначається у франках чи у доларах. Навпаки, ми займатимемось специфічними особливостями оцінювання у процесі навчання. Розгляд освіти з точки зору економіки означає бачення в ній не лише способу відбору соціально-розвинутих осіб з високим рівнем знань, освіта – це більше ніж нагромадження знань, це формування також різноманітних моральних якостей людини. Отже, виховання і освіта - процес набагато складніший, він має безліч непередбачених, сумнівних ситуацій, і його оцінювання не може відбуватися за допомогою лише математичних дій. Ми спробуємо зрозуміти функціонування учбового закладу з середини тому що саме там відбувається повсякденна педагогічна дія. І саме тут є що оцінити. Це положення надає відповідальність прямим учасникам освітнього процесу і наділяє головною роллю безпосередньо шкільного учителя. Для успішного навчання не достатньо щоб учні відвідували школу і проводили там деякий час. Потрібно, щоб цей час був ефективно використаний, адже лише за таких умов учні з меншими здібностями можуть наздогнати успішніших, підвищити свій інтелектуальний рівень і досягти поставленої мети. Освітня дія, власне, відбувається між учителем і учнем і спрямована на засвоєння знань. І оцінювання розглядається не лише як зовнішня дія, навпроти, воно є невід'ємною частиною педагогічного процесу, стимулом для його удосконалення. Така позиція зумовлює дослідження того, що відбувається в економіці освіти, і виникнення ряду наукових робіт з педагогіки, які стосуються економічної методології.

Економічний підхід до аналізу освітнього процесу виник завдяки ідеї про продуктивність навчання, яка виражається через якість набутих учнями знань. Школа стає предметом уваги економістів. Продуктивний характер освіти описав ще Адам Сміт у своїй праці “Багатство націй”. Потім цим питанням

зайнялися інші економісти. Маршал, наприклад, вважає освіту процесом споживання, а не виробництва. Науковці знову мобілізують свій інтерес до питання економіки освіти у шістдесятих роках минулого століття, коли з'ясовується, що не можливо оцінити економічне зростання, не врахувавши якісних факторів роботи. Збільшення їх кількості недостатньо для пояснення зростання виробництва.

Перші роботи щодо економіки освіти на початку шістдесятих років, стосуються продуктивності навчання. Вони ігнорують педагогічні процеси, які відбуваються у школах та в інших освітніх установах. Увага приділяється лише кількості грошей, витрачених на освіту, тобто інвестиціям у людський капітал. Нова серія робіт, які були проведені у США наприкінці шістдесятих років за державним замовленням, торкається більшою мірою навчального процесу в закладах освіти. Цього разу дослідники уже звертають увагу на специфічність навчально-виховного процесу й учнівські знання стають предметом розгляду. Американськими вченими розробляється методологія, запозичена з економетрії, для дослідження навчального процесу і визначення співвідношення між засобами й результатами цієї діяльності. Робота надзвичайно важка, вона охоплює різні рівні навчання. Економіка освіти включає дві окремі області: фактори, які впливають на ефективність освітньої системи ззовні, і фактори, які відносяться до внутрішньої ефективності. Зовнішня ефективність стосується співвідношенням між освітою і продуктивністю підприємств, їхнім економічним розвитком взагалі, внутрішня ефективність - це ефективність освітньої продукції у рамках системи освіти. Але, при дослідженні внутрішньої ефективності, виникають труднощі щодо визначення продукту освіти. Науковці намагаються вирішити цю проблему, відокремлюючи у навчально-виховному процесі адміністративні задачі і безпосередні навчальні задачі. Наприклад публікації Організації Економічного Співробітництва й Розвитку відрізняють наступні три поняття: ефективність, продуктивність і прибуток. Ефективність є відношенням між фінансовими і матеріальними витратами (бюджет освіти) і їх застосуванням; критерій ефективності служить для того, щоб визначити яким чином адміністрація

закладу розпорядилася наданими ресурсами. Продуктивність стосується безпосередньо навчального процесу, тому що визначає відношення між навчальною діяльністю і учнівськими результатами. Нарешті, прибуток встановлює зв'язок між витратами на освіту і навчальними результатами. Він поєднує адміністративну й освітню дію. Розмежування адміністративних і освітніх задач і призводить до складностей, тому що за відсутності ринку освітніх продуктів, не можливо визначити ціну цих продуктів і витрати на виробництво.

Література:

1. Smith A. La richesse des nations. - Paris: Gallimard, 1776.
2. Gravot P. L'économie de l'éducation. - Paris: Economica, 1993.
3. Jarousse J-P. L'économie de l'éducation: du capital humain à l'évaluation des processus et systèmes éducatifs// Perspectives documentaires en science de l'éducation. —1991. - № 23. — pp. 79-105.